

Frá yvirtøku av ráevnum til Mærsk-boring í Lopra

Brádliga 11. september 1992 komu tæverandi forsætisráðharrin, Poul Schlüter, og lögmaður, Atli Dam, ásamt um, at ráevnini í undirgrundini skuldu gerast føroyskt sermál. Síðan er nógv hent á oljuekinum, og í mai verður borur settur í holið í Lopra fyrri at finna útav, um svørtu dropparnir, sum foyringar hava yvirtikið, yvirhever eru til. Hetta er ein stuttur samandrátur av føroysku oljufyrirreikingunum síðan yvirtøkuna í 1992 til í dag.

UNI ARGE

Myndirnar hava longu brenst seg fastar í hugaheim foyringa. Á eini matstovu í Keypmannahavn sita Føroya lögmaður, landsstýrismenn og ein sakførari og tosa um, hvat teimum gjøst hevur verið fyrri. Schlüter hevur gjøst foyringum undirgrundina, og sjónvarpsmikrofonin fangar eina viðmerking frá einum av landsstýrismonnum, sum lýðar nakað so: - Hetta er størsti dagur í Føroya søgu.

Danir og foyringar
Viðmerkingin bar mest sum brá av, at mennirnir á matstovuni vistu fyrri vist, at olja var í undirgrundini. Men tað gjørdi teir ikki. Fyri framman lógu drúgar fyrirreikingar til eitt møguligt oljueivintýr í Føroyum. Óg fyrsta stigið, sum landsins myndugleikar tóku í hesum sambandi, var at seta eina Oljuraðleggingarnevnd, ið skuldi leggja eina strategi fyrri, hvussu tilfinging í undirgrundini skuldi umstítt. Í nevndina, sum varð sett 11. desember 1992, sluppu sambært avtalu landanna millum bæði danskarnar og foyringar. Danskarnir vóru Morten Sparre Andersen og Stefan Høllberg frá Danmarks Geologiske Undersøgelse og Jørgen Nørgaard, deildarstjóri í Orkumálaráðnum. Foyringarnir vóru Súsanna Danielsen, deildarstjóri í landsstýrinum, Martin Heinesen, jarðfrøðingur, Arne Nørrevang, djóraførðingur, Arni Ólafsson, serkønur í føroyskum víðurskiftum í

danska uttanniskráðnum, og Halgrí Wíthner Poulsen, sakførari.
Neyvur kunneleiki
Hesi vóru fólkin, sum skuldu fyrrreika tað í olju-sambandi. Pura óskrivuð bláblád Føroyar til eitt møguligt oljueivintýr. Tey fóru til verka í januar 1993, og á jólanøku lögdu tey drúga frágreiðing fyrri landsstýri. Oljuraðleggingarnevndin ásaðandi, at ein av fortreytnum fyrri at kunna fara undir verulig kunneleiki til jarðfrøðiliga víðurskiftini í undirgrundini. Til handaði hon eisini landsstýrinum eitt fullgjøggt uppskott til lögtingslóg um forknningar.
Uppskotið um forknningarlóg varð samtykt í lögtinginum tann 24. september í 1993, og samstundis bóðaði landsstýrið frá, at farast skuldi undir at fyrrreika oljuleit-ing við føroyskum oljueivintýri í heggju.

Praktikari kemur uppi

Tá lógin var komin í gildi, var greitt at stovna eina oljufyrirreiking. Hon fekt á lótar í tóttum samstari við jarðfrøðleikina á Føroya Náttúrugrýpasavni. Leifur á teiri deildini, Martin Heinesen, varð settur sum fyrrreikari og Oljufyrirreikingin í 1. januar 1994.
Nú vóru tey organ, ið fyrri landsstýrið skuldi fyrrreika eitt møguligt oljueivintýr í Føroyum: Oljuraðleggingarnevndin sum ideologur og Oljufyrirreikingin sum praktikari.
Landsstýrið setti úr í kortið, at tað skuldi brúka sum minst av pengum til forknningar, men fáa sum mest av vitan burtur úr teimum, og tí bað tað 3. februar í 1994 seismikkfeløg um at koma við tilboðum um seismiskar forknningar á føroyskum øki.
Nevnd og fyrirreiking mettu um hesi tilboð og samráðstóð við feløgini um treytirnar, og endin varð, at amerikanska felagið Western Geophysical Corporation fekk bæði leitingarloyvni.
Hesi lógu góvu Western geoygeikna at skjóta seismikk innan fyrri so at siga allt 200 fjórðinga fiskimarkjó, og felagið slapp eisini at gera forknningar í sambandi við borholið í Lopra.

Nyggj nevnd og úrslit
Tann 22. apríl í 1994

valdi landsstýrið nyggja Oljuraðleggingarnevnd. Nyggir limir í mun til fyrri nevndina vóru Torleivur Høydal frá Skipa-eftrifitunum og Klaus Rasmussen, grannskóðan. Burturúr fóru Morten Sparre Andersen og Martin Heinesen, sum var vorðin leiðari á Oljufyrirreikingini. Seinni fóru eisini Halgrí Wíthner Poulsen burturúr av persónligum ávum.
Ikki øll vóru nøgd við hesa nevndarumskipan. Vinnulivið við Føroya Oljuraðleggingarnevndin fyltist á, at tess áhugamálið vóru ikki nógv umboðað, og burtur úr hjarta-suffinum komu teir nevdarlimir aftrat.
Arni Poulsen, skrivari í Føroya Arbeidsgevarafelag, og Magni Arge, táverandi formaður í Føroya Oljuraðleggingarnevnd, vóru byrjað í juni 1994. Fyrris víðgerðin av úrslitunum var spennandi og ókti áhugan hjá oljueivintýri og øðrum at gera nærri forknningar og kanna seinni fara undir verulig oljuleitningar.

Olja bráar á sjónum

Kanningar við seismikk vóru eisini gjørdar í 1995. Hesar kanningar eru enn til datavíðgerðar, og fullgjøggt avrit av øllum upptekutilfarinum er latið. Oljufyrirreikingin Jarðfrøðisvnið víðger tað og fer at hava upplýsingarnar í varðveitslu.
Kanningar eru eisini gjørdar úr loftini.
Australiska felagið World Geoscience kom herfyri við einum fyrbils úrsliti av sínum flogkanningum, og sambært Martin Heinesen, leiðara á Oljufyrirreikingini, vísa kanningarnar, at olja er undirgrundini bráar á sjónum.
Samstundis mælir lögmaður foyringum til at sláa kalt vatn í blóðið. Tað ber ikki til at siga, um olja finst, fyrri enn borur verður settur í, hevur hann sagt.

Mærsk og DONG

Borurin fer so at bróta sér veg úr 2100 metrum niður á 3500 metrar í Lopra í mai.
Projektleiðari í Lopra er Dansk Olie og Naturgas (DONG), sum danski staturin eigur, og sum er eitt av teimum 18 oljufeløgum, sum í felag gjalda fyrri alt arbeiðið, ið verður gjørt.
DONG íá beinanvegin framvíg, tá atlanirnar um borngina í Súðuroy komu í ljósmála, og Oljuraðleggingarnevndin og Oljufyrirreikingin mæltu til,

at felagið slapp at samskipa arbeiðið.
Nú um dagarnar gjørdi DONG so fyrstu av mongu sáttmálunum, ið skulu gerast við ymsk feløg í sambandi við Lopransholið. Sáttmáli varð ma gjørdur við Mærsk Contractors, sum fer at koma hjá við boruðgerð og serkønan marning.
Um somu tíð byrjar Oljufyrirreikingin seg áhaldandi til at umsita ikki bara forknningar, men eisini eina møguliga oljuleitning á føroyskum øki.
Landsins myndugleikar skulu taka stóðu til stórar samfelags- og oljueivintýri spurningar, og ein av uppgávnunum verður at laga eitt møguligt oljueivintýr til serligu umstøðurnar hjá litla úggjalandum í Norðurlantshavi, sum stendur upp undir hals í skuld.

Ilgrunin

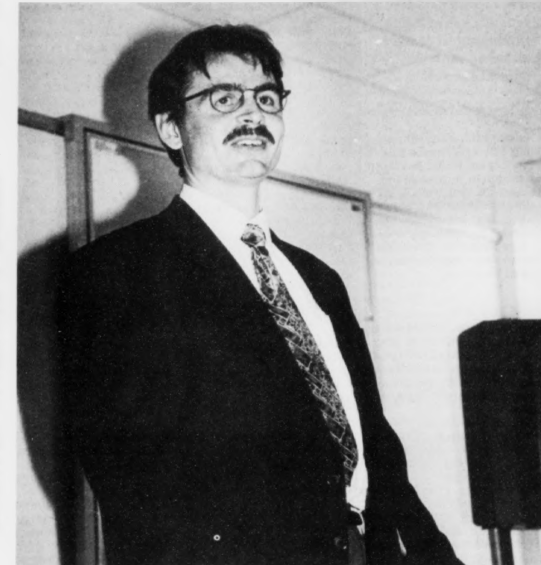
Teir eru so nøgvir, sum hava dollartekin í eygnum, nú tað er farit at leka.
Men í kjalaverrinum av seinastu gongdini í Lopra hevur ilgrunin tók seg framat, tí í dotturfelegum hjá DONG, sum hevur gjørt sáttmála við Mærsk, situr ein fyrrverandi AP Møll-er maður, sum í dag er undirleivrandur hjá AP Møller í Norðsjóni.
Hvussu hanga tingini saman, hevur Finnboji Iskason úr fjólveldisflokkum spurtt og staftestifirli, at persónsamaherfi er enn eitt tekin um, at danskarnar eru í ferð við at kanna sér ræðið á svørtu droppunum.
Lögmaður svararði straks aftur.
"Øll oljuflytu, sum foyringar góvu í avtalu við danir 17. november í 1994, fóru úr gildi við avtalu 3. november 1995. Tað einasta, sum er í gildi, er kunningin um yvirtøku av ráevnum frá 13. mai 1993. Sambært lögmanni bindur hon ikki foyringar til at lova danskarnum upp í oljudansin.
Soleiðis høgast politkarar.
Men foyringun verður at bíða nakað enn, áðrenn hann veit, um størsti dagurin í Føroya søgu nakrantíð rennur upp úr undirgrundini. Og um dagurin kanska verður stóru fyrri bæði danskarnar og foyringar.
Í hvussu er eru báðir ríkispartarnir væl og virðiliga uppi í arbeiðið um at staftøsta, um olja verður Føroya gull.

Fáir skuldarar skylda landinum kvart milliard

Landskassin eigur 500 milliónir krónur til góðar hjá 9.100 skuldarum. Av hesum milliónum eiga 223 stórir skuldarar helmingin, 240 milliónir.

UNI ARGE

Hóast Føroya Gjaldstova, landsins bókhaldari og innkreivari, hevur fleiri enn niggutúsund skuldarar uppskrivaðar, eru langt frá allir so illa fyrri, at teir ikki megna at gjalda.
Men nakrir eru, vísa hagtöl hjá stovnunum.
Teini vísa, at 223 skuldarar skylda helmingin av teiri hálu milliard, sum landskassin eigur til góðar, umleið 17.000 í tali, eru 1739 stórir enn 50.000 krónur.
Hesi niggju prosentini av øllum skattakrøvunum geva tilsamans 186,9 milliónir av samlaðu skattakrøvum.
Hetta sigur, at nógv tann størsti parturin av teimum 17.000 skattakrøvunum eru smá krøv, sum góður møguleiki er at fáa inn, meðan Gjaldstovan má uppgæva

Leif Abrahamsen, stjóri á Gjaldstovu: - Upphæddin, sum landskassin eigur til góðar hjá skuldarum, er alt ov stór. Nu skal fyrirbyrgjast, at landskassin kemur í tilfika stóðu aftur.

Skatturin
Teini hjá Føroya Gjaldstovu vísa eisini, at av teiri hálu milliard, sum stendur úti, eru 286,6 milliónir úti-standandi skattur.
Av øllum skattakrøvunum, umleið 17.000 í tali, eru 1739 stórir enn 50.000 krónur.
Hesi niggju prosentini av øllum skattakrøvunum geva tilsamans 186,9 milliónir av samlaðu skattakrøvum.
Hetta sigur, at nógv tann størsti parturin av teimum 17.000 skattakrøvunum eru smá krøv, sum góður møguleiki er at fáa inn, meðan Gjaldstovan má uppgæva

tey fáu stóru krøvinu, ið skemma hagtölina.
Teini fyrri barnapengar vísa, at 31,2 milliónir standa úti í hesum skuldarábøiki skylda 236 persónar tilsamans 20,5 milliónir krónur, og teir skylda allir meir enn 50.000 krónur hvør.
Av øllum teimum, sum eiga at rinda barnapengar, gjalda einans 10 prosent til tíðina.
Fáast skil á
Hetta, at fá gjalda til tíðina á

so nógvum økjum, heldur Føroya Gjaldstova vera ov galdit.
Tí er hon nú í ferð við at leggja innkreivjingina um, so tað verður lettari at koma inn í víðurskiftini hjá skuldarum.
Tann sokallaða DEMM-skipanin skal eisini gera tað lettari hjá landsins bókhaldara at móttøka skuld í almenum útgjaldingum, skráseta mongu krøvinu og víðgera einstøku málini alt á einum stað.
Gjaldstovan væntar við DEMM-skipanini at kunna

fyrirbyrgja, at landskassin nakrantíð aftur fer kunna at hava so mikið sum eina háva milliard standandi úti í seini.
Ein liður í átakinum er, at pantfyrirreikingin er vorðin flutt. Fyri eru teir tveir, men nú fara niggju pantfyrirreikingar at hava til uppgávu at pikka á dyrnar hjá skuldarum, sum ikki lata við seg koma.

Býráðsformaður: Meirilutin er styrktur aftan á kæruruna

Runavik: Kærur, sum býráðslimur sendi landsstýrinum um óreglusemi hjá kommununi, er avvíst.
- Uttan at gera stórvegis viðmerkingar, so eri eg sannførdur um, at meirilutin í býráðnum er styrktur í dag, sigur Jákup Lamhauge.

DIA MIDJORD

Hans Tausen Olsen, býráðslimur í Runavikar Kom-

munu, kærði um manaðarskiðtið januar/februar í hesum árinum víðgerðina av figgar og lögutalningi hjá kommununi fyrri 1996 til Føroya Landsstýri. Hann kærði landsstýrið at áleggja kommununi, at figgarutalningin skuldi víðgerðast av nyggjum, og landsstýrið gevur ikki kærurina viðhald.
Býráðsformaður er Jákup Lamhauge. Skjala vit kæruruna rætt frá Hans Tausen Olsen, so gera ni sum best ber til í býráðnum.
- Her kann eg stutt svarta, at manngongdin er tann sama, sum hon altíð hevur

verið. Eg havi sitið 19 ár í kommununi, og eg trúgvi ikki, at manngongdin hevur verið skeiv øll hesi árin, sigur Jákup Lamhauge.
Býráðsformaðurin sigur, at kommunan ikki ger neira við hetta málið.
Órøgar hetta ikki eitt sindur arbeiðsveiv hjá tykkum.
- Nei, tað haldi eg ikki. Tá vit skipaðu okkum í býráðnum var meirilutin seks av niggju býráðslimum. Eg haldi meg kunna siga í dag, uttan at gera fleiri aðrar viðmerkingar, at meirilutin er styrktur, sigur Jákup Lamhauge.

Hans Tausen Olsen sendi skilríttir 31.01.1996. Í svarskrivinum frá landsstýrinum til býráðslimum verður sagt í niðurstøðuni: Landsstýrisins stóða er tí, at tað var ikki rætt farið fram, tá býráðið á fundinum samtykti at víðgerða málið, hóast at tað ikki var sett á dagsskránnu fyrri fundin og sent býráðslimum í góðari tíð frammanundan. Landsstýrið metir tí, at talan ikki er um so tyðandi feil við víðgerðina, at landsstýrið eigur at krevja, at málið verður víðgerðast av nyggjum á býráðs-fundi.

Hans Tausen Olsen kærði landsstýrið um manngongdina hjá Jákup Lamhauge og Runavikar Kommununi

Jákup Lamhauge heldur, at svarit frá landsstýrinum hevur styrkt meirilutin í Runavikar Kommununi